

Др Бранка Јаблан, ванредни професор

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију,

Универзитет у Београду

jablanb@vektor.net

ДЕТЕ СА ОШТЕЋЕЊЕМ ВИДА У ВРТИЋУ И ШКОЛИ

ПОТРЕБЕ, ИЗАЗОВИ, ПОДРШКА

Деца са оштећењем вида имају потребу за систематском, дуготрајном, а понекад и сасвим специфичном подршком у вртићима и школама. Према степену оштећења вида сврставају у две основне групе: деца са делимичним оштећењем вида и деца са потпуним оштећењем вида. У оквиру сваке групе постоји више подгрупа.

Већина деце са оштећењем вида не само што нејасно виде, већ нису ни мотивисана да гледају, нарочито у ситуацијама када изостане визуелни тренинг. Визуелну перцепцију слабовидих карактеришу успореност, непрецизност и сукцесивност. Деца са делимичним оштећењем вида имају тешкоће у препознавању предмета; врло често не користе сигнификантне детаље за увиђање односа између делова и целине; имају магловиту, нејасну и недиференцирану слику пред очима; тешкоће при разликовању детаља на предметима и сликама. Брзо се умарају и постају нервозни, нестрпљиви и површни у учењу. Потребно им је више времена за читање и писање и за њих је то веома напоран рад, јер пишу споро, а слова и бројеви су лоше обликовани и неједнаке величине. Пажња ове деце је усмерена, али краткотрајна и нестабилна, што се директно одражава и на њихово школско постигнуће. Просторни задаци и они који захтевају моторну спретност су им тежи.

Доминантно чуло код деце са потпуним оштећењем вида је тактилно, док велики број информација добијају из вербалних извора, што условљава да се неке представе или појмови слабо учвршћују, замењују неким другим или имају фрагментаран карактер. Вербална комуникација је често праћена вербализмима (речи настале без ослањања на одговарајуће представе), тако да се спретно говорно изражавају, имају добру репродукцију садржаја, али без стварног разумевања изговореног. Пажња деце са потпуним оштећењем вида је усмерена, дуготрајна и доста стабилна. Ова деца касне у моторном развоју и склона су

испољавању стереотипних покрета.

Деца са оштећењем вида у игри са вршњацима заузимају зависну и пасивну позицију, а вршњаци их често занемарују. У комуникацији су врло често неодређена, што их чини неуспешним у започињању интеракције са вршњацима опште популације. Њихове социјалне активности посматране кроз учешће у слободној игри трају знатно краће, ређе се остварују и укључују мање социјалних размена него код деце опште популације.

Подршка деци са оштећењем вида у вртићу и редовној школи

Као фактори који утичу на слабији школски успех деце са оштећењем вида најчешће се наводе: брз темпо обраде, непознавање модела подршке, недостатак помагала, непознавање тактилних и визуелних способности ове деце. Подршка у вртићу и школи укључује: адаптацију простора, коришћење адекватних дидактичких средстава, примену разноврсних метода и облика рада, познавање Брајевог писма.

Адаптација простора се односи на увођење ознака и обавештења на Брајевом писму или увећаном црном тиску. Неопходно је да школа има рукохвате и тактилне стазе на свим потребним местима. Просторије у којима дете борави треба да имају адекватно осветљење и довољну количину дневног светла. Пожељно је да дете седи у првој клупи или у непосредној близини наставника. Док наставник пише задатке на табли треба да их изговара гласно; при давању упутстава треба да буде конкретан, а упутства јасна и кратка (уместо речи „овде“ или „тамо“, користити речи „испред тебе“, „са твоје леве/десне стране“). Битно је развити способност слушања код деце са оштећењем вида и на посебан начин истаћи потребне детаље. Када се од детета које је потпуно слепо тражи „погледај“, то значи „испитај рукама“. Да би дете испитало рукама потребно је да му наставник обезбеди одговарајући, адекватан и интересантан материјал који може и треба да „погледа“. Врло је корисно да учитељ одређене речи нагласи са прецизношћу и адекватним описним обликом. У периоду предбукварске наставе посебну пажњу обратити на гласовну страну говора, богаћење и опсег речника, правилно састављање реченица и способност јасног изражавања сопствених мисли. Током наставног процеса не треба користити изражену фацијалну експресију као вид изражавања који није праћен вербалним објашњењем. Важно је свакодневно проверавати да ли дете разуме оно о чему се говори. Постепено уводити нове, за дете непознате речи.

Када су питању наставна средства за децу са оштећењем вида потребно је

обезбедити: уџбенике на Брајевом писму, машину за писање, рељефне слике, геометријски прибор са ознакама на Брајевом писму, позитивне фолије за рељефно цртање, мерне инструменте, modele геометријских тела, уџбенике са увећаним словима црног тиска, илустрације без много детаља, стоне лупе. Важно је користити једноставна и прегледна наставна средства (тачна по садржају, изразита по форми и лака за руковање). Пожељно је да учитељ познаје бар основе Брајевог писма, а у учионици може поставити постер са словима писаним азбуком и Брајевим писмом (користити нпр. пластелин да би добили рељефну форму). Брајево писмо је рељефно тачкасто писмо. Настаје комбинацијом 6 тачака груписаних у 2 колоне и 3 реда. Дете треба да користи обе руке док чита или тактилно претражује слику или модел. Препоручије се да дете млађег школског узраста рељефну слику „прегледава“ десетак минута.

Деца са оштећењем вида перципирају поступно, део по део и потребно им је више времена за доживљај целине. Ако дете може да користи вид, нека то и чини, али наставник треба да обезбеди јасне илустрације са израженим контурама и добрим односом између фигуре и позадине, матиране свеске и хартију, маркере за писање. Неопходно је да наставник има информације о величини слова које дете може да чита и пише.

Ако дете поред оштећења вида нема друге облике сметњи (оштећење слуха, интелектуалну ометеност), само оштећење вида не представља препреку његовом успешном укључивању у редовну школу или вртић. За многе васпитаче и наставнике рад са децом оштећеног вида на самом почетку био је праћен страхом и несигурношћу, али је истовремено био изазов, који је довео до тога да већина њих самостално пронађе методичка решења и помогне им током школовања.

Литература:

1. Celeste M. (2007): Social Skills Intervention for a Child Who is Blind. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, Vol.101, No 3, 521- 533.
2. Ешкировић, Б., Јаблан, Б., Вучинић, В., Голубовић, С.(2005): Визуелне способности деце млађег школског узраста, у С. Голубовић и сар., *Сметње у развоју код деце млађег школског узраста*, стр. 191-318, Дефектолошки факултет, Београд.
3. Јаблан Б., Ковачевић Ј., Вујачић М. (2010): Специфичности почетне наставе математике за децу са тешкоћама у развоју у редовним основним школама, *Зборник Института за педагошка истраживања*, Београд, Vol 42, бр. 1, стр. 165-184.

Të gjithë në shkollë, ardhmëria për të gjithë!
Svi u školu, budućnost za sve!

Savore anë škola, avutnipe pala savore! Irány az iskola, mindannyiunk jövője!

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY, SERBIA

PROJECT
DELIVERY
OF IMPROVED
LOCAL SERVICES

ПРОЈЕКАТ
ПРУЖАЊЕ
УНАПРЕЂЕНИХ УСЛУГА
НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Centar za obrazovne politike
Centre for Education Policy

United Nations Educational,
Scientific and Cultural Organization
UNESCO Chair
in Development of Education:
Research and Institutional Building